

SUMMARY

The processes of regional level integration, forming the profiles of the national specialization in the system of international regional division of labour are explored. The essence of transborder cooperation in the modern system of internationalization, the features of regionalization as the factor of efficiency of development and regulation activities in open economy are determined.

Keywords: transborder cooperation, international competitiveness, international trade, international investments, institutionalism, innovations, regionalization, globalization, international economic relations.

АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ МЕТАЛОПРОДУКЦІЇ

Анісімова О.М., к.е.н., доцент, зав. каф. економічної теорії, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

Постановка проблеми. Бурхливий розвиток металургійної галузі припадає на останню чверть XVIII ст. Саме Європу можна вважати колискою сучасних металургійних підприємств. У попередніх дослідженнях було проведено аналіз міжнародного ринку металопродукції за трьома регіонами (Північна, Південна та Центральна Америка) та виявлено основні напрямки торговельних потоків металопродукції, структуру експорту, імпорту у цих регіонах. Результати аналізу сучасного ринку металопродукції не можна вважати коректними без урахування європейського ринку металопродукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо розвитку підприємств металургійної галузі викликає жваві дискусії у науковому світі. Особливо це питання постало у кризові роки (2009-2011). Дослідження щодо тенденцій у торгівлі металопродукцією проводили наступні вчені Власюк О.С., Медведкін Т.С., Філіпенко А.Г., Фомічова Н.В.; кризові явища у металургії досліджували Макогон Ю.В., Шпундра М.Г. Ляшенко В.І., Капранова Л.Г., дослідження зовнішньоторговельного обороту металопродукції у своїх працях висвітлювали Бардакова Г.В., Хаджинов І. В., та ін.

Мета статті – провести аналіз європейського ринку металопродукції та виявити основні напрямки торговельних потоків металопродукції, структуру експорту, імпорту у цьому регіоні.

Результати дослідження. Європейський регіон найбільшого континенту світу - Євразії – наприкінці XX ст. зазнав великих політичних та економічних змін. До 90-х років на карті Європи існували дві великі групи країн, які значно відрізнялись за суспільно-політичним ладом та рівнем економічного розвитку. У вітчизняній літературі ці групи країн досі мали назву капіталістичних (сучасна назва - країни ринкової економіки) та соціалістичних (зараз застосовується назва «країни з плановим централізованим господарством»). До першої входили 29 країн, до другої - 9. Розпад СРСР і всього соціалістичного угруповання ускладнив політичну карту Європи, яка нині налічує 48 країн, з них - 29 - ринкового господарства (в тому числі сім країн-карликів) та 19 - постсоціалістичних країн [1].

Металургійна промисловість Західної Європи в основному сформувалася ще до початку епохи НТР. Чорна металургія розвивається передусім в країнах, які забезпечені металургійним паливом і/або сировиною (ФРН, Великобританія, Франція, Іспанія, Бельгія, Люксембург). Після Другої світової війни центри металургії стали розміщуватися в морських портах з орієнтацією на імпорт. Останнім часом в чорній металургії спостерігається тенденція до будівництва заводів менших розмірів. Розвиваються також і галузі кольорової металургії: виплавка алюмінію - у Франції, Італії, Греції, Норвегії, Швейцарії, ФРН, Австрії; виплавка міді - у ФРН, Франції, Великобританії, Італії, Бельгії [2].

Для аналізу доцільно виділити країни ЄС та країни СНД, тому що в цих країнах приблизно однаковий рівень розвитку металургійної галузі, менталітет та інші неформальні інституції. Обсяг виробництва металургійної продукції в Європі у 2010 р. склав 314,9 млрд. дол., що складає 22,3% світового виробництва металу. На рис. 1 приведена динаміка виробництва металургійної продукції у Європі, ЄС та СНД за період 2004-2010 рр.

Обсяг виробництва металургійної продукції у Європі до 2007 р. мав стійку тенденцію до зростання, а потім почав знижуватися. У кризовий 2009 рік обсяг виробництва металургійної продукції у Європі становив 265,5 млн. т, (або 77,6% від обсягу 2008 р.) У 2010 р. спостерігається зростання обсягів виробництва металургійної продукції, темп зростання у порівнянні з 2009 р. склав 18,6%.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Тенденції динаміки виробництва металургійної продукції у ЄС та СНД схожа з тенденцією в цілому в Європі. Темп приросту у 2010 р. у порівнянні з 2009 р. у ЄС склав 24,5%, а у СНД – 11,1%.

Найбільшими виробниками металургійної продукції у об'єднання країн: ЄС та СНД. У 2010 р., за даними World Steel Association, ЄС виробила 172,9 млн. т., що складає 55% обсягу виробництва металу в регіоні та 12,2% - у світі. СНД за 2010 р. виробила металопродукції 108,5 млн. т., що складає 34,4% обсягу виробництва металу в регіоні та 7,7% - у світі.

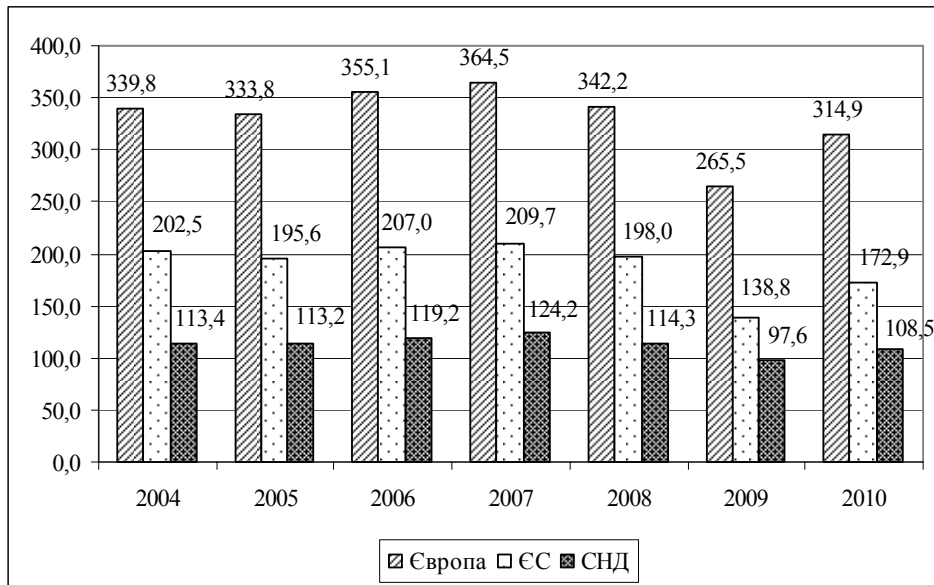

Рис. 1. Динаміка виробництва металургійної продукції у Європі, ЄС та СНД у 2004-2010 рр., млн.т.

З країн ЄС найбільші обсяги виробництва металургійної продукції спостерігаються у Німеччині, Італії, Іспанії, Франції, Великобританії, Бельгії, Польщі, Австрії, Нідерландах, Чехії, Швеції, Словаччині, Фінляндії, Румунії та Люксембурзі. Найбільшими країнами-виробниками металургійної продукції СНД є Росія, Україна, Казахстан та Білорусія. З інших країн Європи, що не входять до ЄС або СНД найбільшим виробником металопродукції є Туреччина. У табл. 1 наведено найбільші країни-виробники Європи, їх обсяги та відсоток виробництва, місця за рейтингом найбільших 40 країн-виробників металургійної продукції, складеним World Steel Association.

Таблиця 1.

Найбільші країни-виробники Європи за рейтингом World Steel Association у 2010 р. [3]

Місце	Країна	млн.т	% у Європі	% у світі	Місце	Країна	млн.т	% у Європі	% у світі
Країни ЄС					Країни СНД				
7	Німеччина	43,8	13,9	3,1	4	Росія	67,0	21,3	4,7
11	Італія	25,8	8,2	1,8	8	Україна	33,6	10,7	2,4
14	Іспанія	16,3	5,2	1,2	31	Казахстан	4,3	1,4	0,3
15	Франція	15,4	4,9	1,1	39	Білорусія	2,5	0,8	0,2
18	Великобританія	9,7	3,1	0,7					
20	Бельгія	8,1	2,6	0,6	Інші країни Європи				
21	Польща	8,0	2,5	0,6	10	Туреччина	29,0	9,2	2,1
23	Австрія	7,2	2,3	0,5					
25	Нідерланди	6,7	2,1	0,5					
26	Чехія	5,2	1,7	0,4					
29	Швеція	4,8	1,5	0,3					
30	Словаччина	4,6	1,5	0,3					
33	Фінляндія	4,0	1,3	0,3					
34	Румунія	3,9	1,2	0,3					
38	Люксембург	2,9	0,9	0,2					

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

З табл. 1 можна зробити висновки, що найбільшим виробником металопродукції в Європі є Росія, яка займає 4 місце з виробництва металу. Частка Росії у виробництві металу у Європі складає 21,3% , а у світі – 4,7%. Україна у 2010 р. зайняла 8 місце у світі з виробництва металопродукції з показником 33,6 млн. дол., що складає 10,7% обсягу виробництва металу у Європі та 2,4% - у світі.

Компанії – лідери з виробництва металургійної продукції у Європі наведені у табл. 2, у якій також приведено місце за рейтингом найбільших виробників металопродукції у світі (World Steel Association), обсяги виробництва компаній та їх частка у виробництві металургійної продукції у регіоні у 2009 р.

Таблиця 2.

Компанії-лідери з виробництва металопродукції у Європі, 2009 р.

Місце	Компанія	Країна	млн.т.	% у Європі
9	Severstal	Росія	16,7	5,3
10	Evrz	Росія	15,3	4,9
18	Gruppo Riva	Італія	11,3	3,6
20	ThyssenKrupp	Німеччина	11,0	3,5
21	Novolopetsk	Росія	10,9	3,5
23	Magnitogorsk Iron and Steel Works	Росія	9,6	3,0
28	Metinvest	Україна	7,4	2,3
29	Technit	Італія	6,9	2,2
30	Erdemir	Туреччина	6,5	2,1

З табл. 2 можна зробити висновки, що металургійні компанії Росії є найбільшими виробниками металопродукції в Європі. Чотири російські компанії входять до рейтингу 30 найбільших компаній-виробників металопродукції. Частка найбільших російських металургійних компаній у виробництві металопродукції в Європі склала 16,7%.

Найбільша компанія Україна Metinvest у 2009 р. зайняла у рейтингу найбільших країн світу з виробництва металу 28 місце з показником 7,4 млн.т., що складає 2,3% обсягу виробництва металу у Європі.

Загальний обсяг реалізації металургійної продукції у Європі дорівнює 183 млрд. дол. (2009 р.), що складає 3,4% від загальної реалізації всіх видів продукції регіону, та 4,5% від обсягів реалізації промислової продукції регіону. Із загального обсягу реалізації металургійної продукції 183 млрд. дол. на внутрішнє споживання йде 116 млрд. дол., що складає 63,4% від загального обсягу реалізації металургійної продукції Європи, на експорт – 67 млрд. дол., що складає 36,6 %. Таким чином, 64% продукції, яка виробляється у Європі йде на внутрішньо регіональне споживання. На рис. 2 наведено структуру потоку металургійної продукції у 2009 р. у Європі.

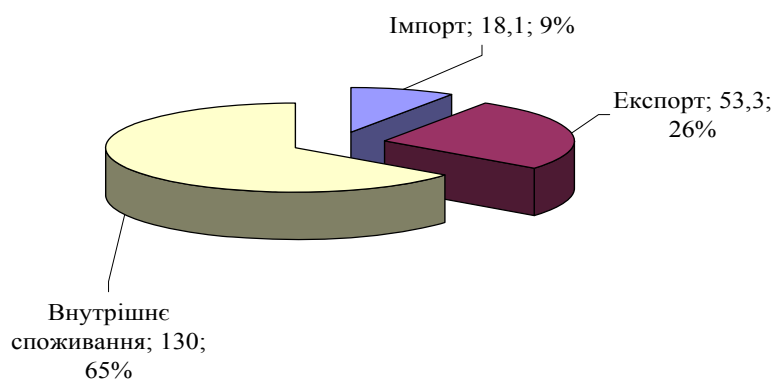

Рис. 2. Структура потоку металургійної продукції у Європі у 2009 р., млрд. дол., %

Загальний потік металургійної продукції у Європі складає 201,4 млрд. дол., з якого внутрішнє споживання власної металургійної продукції складає 65%, експорт – 26% та імпорт – 9%. На рис. 3 наведено динаміку реалізації металургійної продукції за напрямками споживання та торгове сальдо металургійної продукції у 2007-2009 рр.

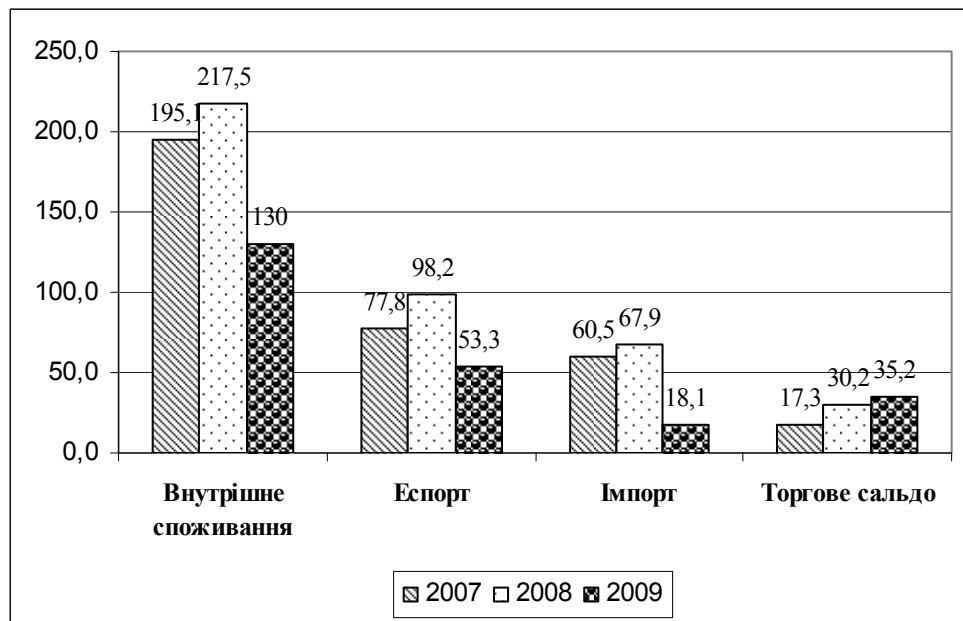

Рис. 3. Динаміка реалізації за напрямками споживання та торгове сальдо металургійної продукції Європи у 2007-2009 рр., млрд. дол.

Таким чином, у 2008 р. аналізовані показники набувають найбільшого значення, під впливом світової кризи у 2009 р. показники значно знизились. З рис. 3 можна зробити висновки, що у 2009 р. внутрішнє споживання власної продукції регіону знизилось на 46,7%, експорт на 32%, а імпорт на 53%. Темп зниження обсягів експорту нижчий за темп зниження обсягів імпорту, що позитивно впливає на торгове сальдо, адже даний показник у 2009 р. зріс на 15,6%. Торгове сальдо Європи є позитивним, тобто експорт перевищує імпорт та з кожним роком спостерігається зростання даного показника.

Розглядаючи експорт-імпорт металопродукції, виокремимо СНД із загального обсягу та розглянемо його окремо. У табл. 3 приведені обсяги та структура експорту-імпорту металургійної продукції Європи (без СНД) та у табл. 4 обсяги та структура експорту-імпорту країн СНД (окремо) у 2009 р. за регіонами.

Таблиця 3.
Обсяги та структура експорту-імпорту металургійної продукції Європи у 2009 р. за регіонами світу

	Експорт		Імпорт	
	млрд.дол.	%	млрд.дол.	%
Північна Америка	6,3	15,7	1,6	6,1
Південна та Центральна Америка	2,2	5,5	1,7	6,4
СНД	3,0	7,5	11,0	41,7
Африка	9,7	24,1	3,0	11,4
Ближній Схід	8,0	19,9	0,6	2,3
Азія	11,0	27,4	8,5	32,2
Всього	40,2	100,0	26,4	100,0

На рис. 4 приведена структура експорту металургійної продукції Європи за регіонами світу у 2009 р. На рис. 5 наведено структуру імпорту металургійної продукції Європи у 2009 р.

Найбільша доля експорту металургійної продукції з Європи припадає на Азію 28% (11 млрд.дол.). Значну частку металопродукції з Європи також експортують у Африку (24%) та у Ближній Схід (20%). Найменшу частку у структурі експорту займає Південна та Центральна Америка (5%).

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

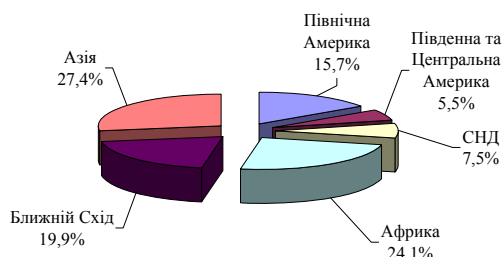

Рис. 4. - Структура экспорту металургійної продукції Європи у 2009 р.

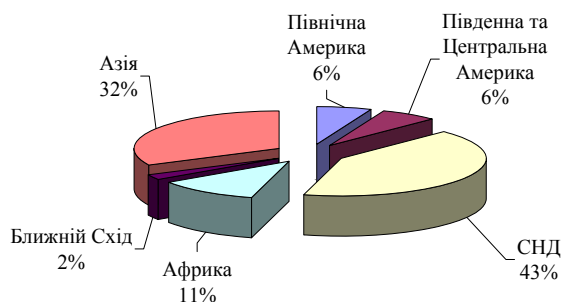

Рис. 5. - Структура імпорту металургійної продукції Європи у 2009 р.

Таким чином, найбільшим імпортером металургійної продукції Європи є СНД – 43% (11 млрд. дол.). Вагому частку у імпорті металопродукції Європи займає також Азія – 32% (8,5 млрд. дол.) та Африка – 11% (8,1 млрд. дол.).

Таблиця 4.

Обсяги та структура експорту-імпорту металургійної продукції СНД у 2009 р. за регіонами світу

	Експорт		Імпорт	
	млрд.дол.	%	млрд.дол.	%
Північна Америка	1,0	3,7	0,1	1,7
Південна та Центральна Америка	1,0	3,7	0,1	1,7
Європа	11,0	40,7	3,0	51,7
Африка	2,0	7,4	0,0	0,0
Ближній Схід	5,0	18,5	0,1	1,7
Азія	7,0	25,9	2,5	43,1
Всього	27	100,0	5,8	100,0

На рис. 6 приведена структура експорту металургійної продукції СНД за регіонами світу у 2009 р. На рис. 7 наведено структуру імпорту металургійної продукції СНД у 2009 р.

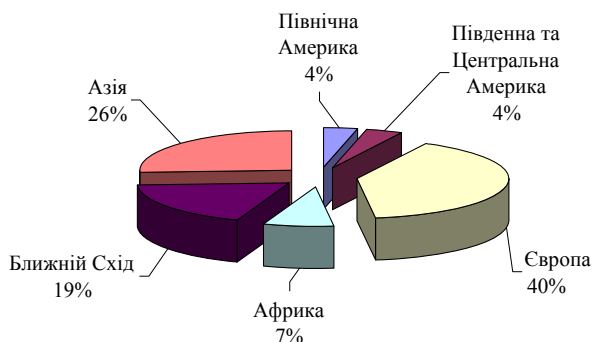

Рис. 6 Структура експорту металургійної продукції СНД у 2009 р.

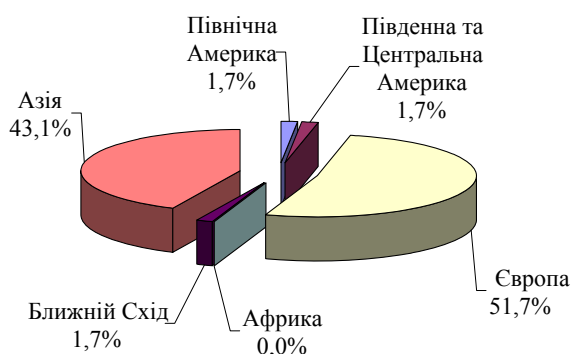

Рис. 7 Структура імпорту металургійної продукції СНД у 2009 р.

Найбільша доля експорту металургійної продукції з СНД припадає на Європу 40% (11 млрд. дол.). Значну частку металопродукції з СНД також експортують у Азію (26%) та у Ближній Схід (19%). Найменшу частку у структурі експорту займає Америка. Найбільшим імпортером металургійної продукції СНД є Європа – 51% (3 млрд. дол.). Вагому частку у імпорті металопродукції Європи займає також Азія – 43% (2,5 млрд. дол.).

Таким чином, виробництво металургійної продукції у Європі у 2010 р. склало 314,9 млн. т, що складає 22,3% світового виробництва металопродукції. Загальний обсяг реалізації металургійної продукції у Європі у 2009 р. склав 183 млрд. дол., а загальний - 201,4 млрд. дол., з якого внутрішнє

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

споживання власної металургійної продукції складає 65%, експорт – 26% та імпорт – 9%. Торгове сальдо Європи є позитивним, тобто експорт перевищує імпорт та з кожним роком спостерігається зростання даного показника. Найбільша доля експорту металургійної продукції з Європи припадає на Азію 28%, а найбільшим імпортером Європи є СНД – 43%. У той час, Європа є найбільшим і експортером, і імпортером СНД на металургійному ринку світу.

Три останні роки кризи (2008-2010 рр) істотно змінили структуру українського експорту. Зниження частки металургії в експорті товарів майже на чверть відбулося на тлі зростання в півтора рази частки аграрної продукції. При цьому українські виробники все більше стали орієнтуватися на ринки країн СНД та Азії, поступово залишаючи Європу. За оцінками експертів, ця тенденція збережеться в найближчі роки і може помінятися лише після створення зони вільної торгівлі з ЄС. Причому частка металургійної продукції в експорті знизилася з 42,2% до 33,7%. За оцінками експертів, в металургійній сфері буде складно досягти докризових показників. Зміна географічної структури українського експорту показує, що експортери змогли утриматися на ключових для себе ринках. За три роки частка поставок у країни СНД знизилася всього на 0,3 п.п., до 36,4% (Росії - зросла на 0,5 п.п., до 26,1%). Практично немає змін щодо африканського ринку - 5,9% (+0,2 п.п.). Найбільше зростання поставок зафіксовано в країни Азії - на 4,6 п.п., до 26,7%. Якщо до кризи український експорт до Азії в основному прямував в декілька країн, то тепер він став більш диференційованим. У результаті частка Китаю збільшилася втричі (з 0,9% до 2,5%), а Туреччини - зменшилася на третину (з 7,4% до 5,9%). Особливістю останніх трьох років стало поступове зниження частки поставок до країн Європи - на 3 п.п., до 26,9%. Таким чином, вже зараз у структурі українського експорту весь Європейський континент майже зрівнявся з Росією. Скорочення торкнулося і поставок у країни Північної і Південної Америки - з 5,5% до 3,9%.

Висновки.

1. Металургійні компанії Росії є найбільшими виробниками металопродукції в Європі. Найбільша компанія Україна Metinvest у 2009 р. зайняла у рейтингу найбільших країн світу з виробництва металу 28 місце з показником 7,4 млн.т., що складає 2,3% обсягу виробництва металу у Європі.

2. Торгове сальдо Європи є позитивним, тобто експорт перевищує імпорт та з кожним роком спостерігається зростання даного показника. 64% металургійної продукції, яка виробляється у Європі йде на внутрішньорегіональне споживання.

3. Найбільша доля експорту металургійної продукції з Європи припадає на Азію 28%, найбільшим імпортером металургійної продукції Європи є СНД – 43%. Найбільшим експортером та імпортером металургійної продукції СНД є Європа

4. Під впливом кризи частка металургійної продукції України в експорті знизилася з 42,2% до 33,7%.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Філіпенко А.С. Економіка зарубіжних країн / А. С. Філіпенко: [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://polka-knig.com.ua/book.php?book=2>
2. Розміщення продуктивних сил: [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/620/6/>
3. World Steel Association: [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldsteel.org/>

РЕЗЮМЕ

У статті запропоновано результати аналізу європейського ринку металопродукції. Розглянуто динаміка виробництва, реалізації за напрямками споживання та торгове сальдо металургійної продукції; структура потоку, експорту, імпорту металургійної продукції.

Ключові слова: міжнародний ринок металопродукції, експорт металопродукції, імпорт металопродукції, внутрішнє споживання металу, Європа.

РЕЗЮМЕ

В статье предложены результаты анализа европейского рынка металлопродукции. Рассмотрена динамика производства, реализации по направлениям потребления и торгового сальдо металлургической продукции; структура потока, экспорта, импорта металлургической продукции.

Ключевые слова: международный рынок металлопродукции, экспорт металлопродукции, импорт металлопродукции, внутреннее потребление металла, Европа.

SUMMARY

This article contains an analysis of the European steel market. The dynamics of production, sales in areas of

consumption and trade balance of metallurgical production, the structure of the flow of exports and imports steel products.

Keywords: international market of steel products, export of steel products, imports of steel products, domestic consumption of metal, Europe.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Антошкіна Л. І., д. е. н., ректор Бердянського університету менеджменту і бізнесу

Постановка проблеми. Наявність спільних кордонів між Україною та ЄС, а також євроінтеграційні прагнення України обумовлюють актуальність посилення уваги науковців, експертів та політиків до питань регіонального розвитку та транскордонного співробітництва прикордонних регіонів України та країн ЄС.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженнями проблематики регіонального розвитку і транскордонного співробітництва займаються як українські, так і іноземні науковці. Велику увагу питанням регіонального розвитку та транскордонного співробітництва приділили такі іноземні вчені як З. Горжеляк, П. Еберхардт, Р. Федан, Т. Коморніцкі, Т. Лієвські, З. Макела, М. Ростішевські, А. Стасяк, З. Зьоло, а також такі українські вчені як П. Беленький, З. Бройде, В. Будкін, М. Долішній, В. Євдокименко, Є. Кіш, М. Козоріз, М. Лендель, Ю. Макогон, М. Мальський, А. Мельник, В. Мікловда, Н. Мікула, А. Мокій, В. Пила, С. Пирожков, С. Писаренко, В. Чужиков. Але питання вдосконалення законодавства у сфері транскордонного співробітництва є ще недостатньо дослідженим у науковій літературі. Тому розвиток та вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює регіональне та транскордонне співробітництво між Україною та країнами ЄС, набуває особливої актуальності в контексті реалізації Європейської політики сусідства (ЄПС), яка спрямована на розвиток співробітництва між Україною та ЄС.

Метою дослідження є висвітлення основних правових аспектів транскордонного співробітництва України з Європейським Союзом, а також надати певні рекомендації щодо розвитку транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС.

Виклад основного матеріалу. Основними нормативно-правовими актами що регулюють транскордонне співробітництво між Україною та ЄС є: 1) рамкові міжнародні угоди з транскордонного співробітництва (до яких приєдналася Україна); 2) угоди про утворення євро регіонів (за участю України та країн ЄС); 3) угоди між регіональними органами адміністративно-територіальних одиниць сусідніх держав; 4) національне законодавство України з регіонального та транскордонного співробітництва.

До *рамкових міжнародних угод з транскордонного співробітництва* (до яких приєдналася Україна) належать: Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 р. (ратифікована Україною у 1993 р.), Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1995 р. (ратифікований Україною у 2004 р.), Протокол N 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва 1998 р. (ратифікований Україною у 2004 р.).

Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 р. (Мадридська конвенція) містить загальні положення про підтримку та заохочення транскордонного співробітництва між територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією країн-учасниць конвенції. Країни-учасниці Мадридської конвенції з метою реалізації транскордонного співробітництва взяли на себе зобов'язання щодо заохочення ініціативи територіальних общин або властей, що ґрунтуються на розроблених у Раді Європи рамкових домовленостях між територіальними общинами або властями [1].

Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1995 р. містить положення про визнання права територіальних общин або властей країн-учасниць Мадридської конвенції укладати угоди про транскордонне співробітництво з територіальними общинами або властями інших держав у рівноцінних сферах компетенції. При цьому робиться вказівка на те, що угоди про транскордонне